

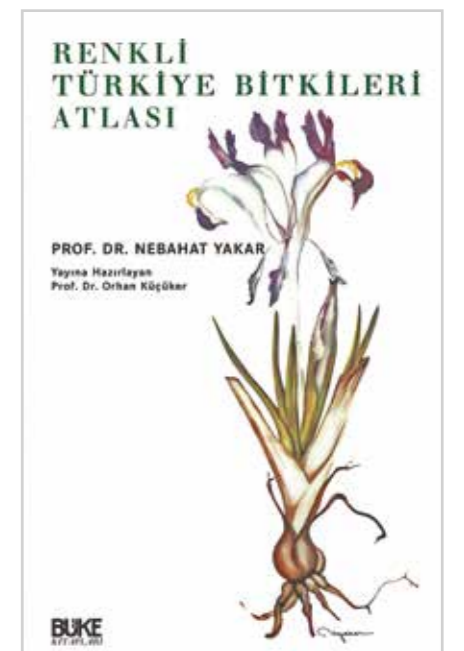
RENKLİ TÜRKİYE BİTKİLERİ ATLASI VE *Nebahat Yakar*

TUĞRUL KÖRÜKLÜ

BOTANİK tarihi açısından Anadolu topraklarında yaşanan süreçler ilginç dalgalanmalar gösterir. Bunlar içinde botanik biliminde dünya için öncü çalışmalar olduğu gibi uzun süreli durağan zamanlar, Lâle Devri gibi felaketlerle kesintiye uğrayan parlak dönemler sayılabilir. Bununla birlikte zaman zaman bu topraklarda dünya çapında botanikçiler de yetişmiştir. Nebahat Yakar, Türkiye Cumhuriyeti'nde 1933 yılındaki Üniversite Reformu ile başlayan ve ekseriyeti yurt dışından Türkiye'ye gelen hocaların öğrencisi olarak yetişmiş, Türkiye'nin ilk dönem botanikçilerinden biri ve ilk botanik ressamıdır.

Prof. Dr. Nebahat Yakar 1915'te İstanbul'da doğmuş, ilköğrenimini Beyazıt

Birinci İlk Mektep'te, orta öğrenimini İstanbul Kız Orta Mektebi'nde yapmış ve 1934'te İstanbul Kız Lisesi'nden mezun olmuştur. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Tabiiye (Biyoloji) Bölümü'nde 1938'de tamamlamıştır. Henüz öğrenci iken, 1936'da Farmakobotanik ve Genetik Enstitüsü'nde Ord. Prof. A. Heilbronn'un yanında asistan olarak göreve başlamış, mezun olduktan sonra aynı enstitüde namzet asistan ve 1941'den itibaren de asil asistan olarak çalışmıştır. 1949'da, "Les caracteres morphologiques et anatomiques de Digitalis ferruginea L." adlı tezi ile pek iyi dereceden fen doktoru unvanını ve 1950'de "Pseudogamy in Digitalis ferruginea L." adlı tezi ile de üniversite doçenti unvanını almış, 1953'te eylemli doçent, 1963'te profesör

Bilimsel çalışmalarının yanı sıra kitaplarındaki resimlerin tamamının kendisi tarafından çizilmiş olması, Yakar'ın eserlerini eşsiz bir konuma taşımaktadır.

olmuş, 1973'te, Prof. Dr. Sara Akdik'in (1897-1982) emekli olması dolayısıyla, Botanik ve Genetik Enstitüsü Başkanlığı'na atanmıştır. Prof. Yakar, yurtdışında ABD ve İsveç'te genetik enstitülerinde çalışmak imkânını bulmuş, milletlerarası botanik kongrelerine katılmış, yurt içinde de araştırma gezileri yapmıştır. 1 Ocak 1984'te emekli olmuş ve 8 Mart 1997'de İstanbul'da vefat etmiştir. Kabri Zincirlikuyu Mezarlığı'ndadır. İki evlilik geçirdiği için soyadına üç şekilde rastlıyoruz: Yakar, Yakar-Olgun, Yakar-Tan (Baytop, 2000).

Prof. Yakar'ın beş kitabı (*Bitki Mikroskopisi Kılavuz Kitabı, Sitoloji, Bitki Morfolojisine Giriş, Genel Botanik ve Renkli Türkiye Bitkileri Atlası-3 fasikül*), yayımlanmış yirmibir makalesi bulunmaktadır ve yedi doktora tezi yönetmiştir (Küçüker, 1996).

Prof. Dr. Nebahat Yakar'ın bilimsel çalışmalarının yanı sıra kitaplarındaki resimlerin tamamının kendisi tarafından çizilmiş olması, Yakar'ın eserlerini eşsiz bir konuma taşımaktadır. *Renkli Türkiye Bitkileri Atlası*'ndaki bitki çizimleri, onun botanik ressamlığı konusundaki yeteneğini de ortaya koymaktadır. Fasiküller içinde levha olarak adlandırılan bu çizimlerin yanı sıra ayrıca Türkçe ve Latince isimleri, betimleri, ekolojileri, yayılışları ve kullanılışlarına ait bilgiler de bulunmaktadır. Birinci fasikülde onsekiz, ikinci fasikülde onyediyedi, üçüncü fasikülde onaltı, toplam ellibir bitkiye ait kırksekiz çizim bulunmaktadır.

Birinci fasikül önsözünde (1964) bu konudaki çalışmaları kısaca özetlerken şu şekilde açıklar:

“Millî eğitim ve öğretimin her yönü ile yakından ilgilenmiş olan merhum

Hasan Âli Yücel'in bakanlığı zamanında biyoloji öğretiminin müşahhas (somut) olması prensibine dayanarak memleketimiz bitkilerine ait renkli yapılması gerekliliğine işaret edilmiş ve bu görev o zaman Fen Fakültesi Dekanı

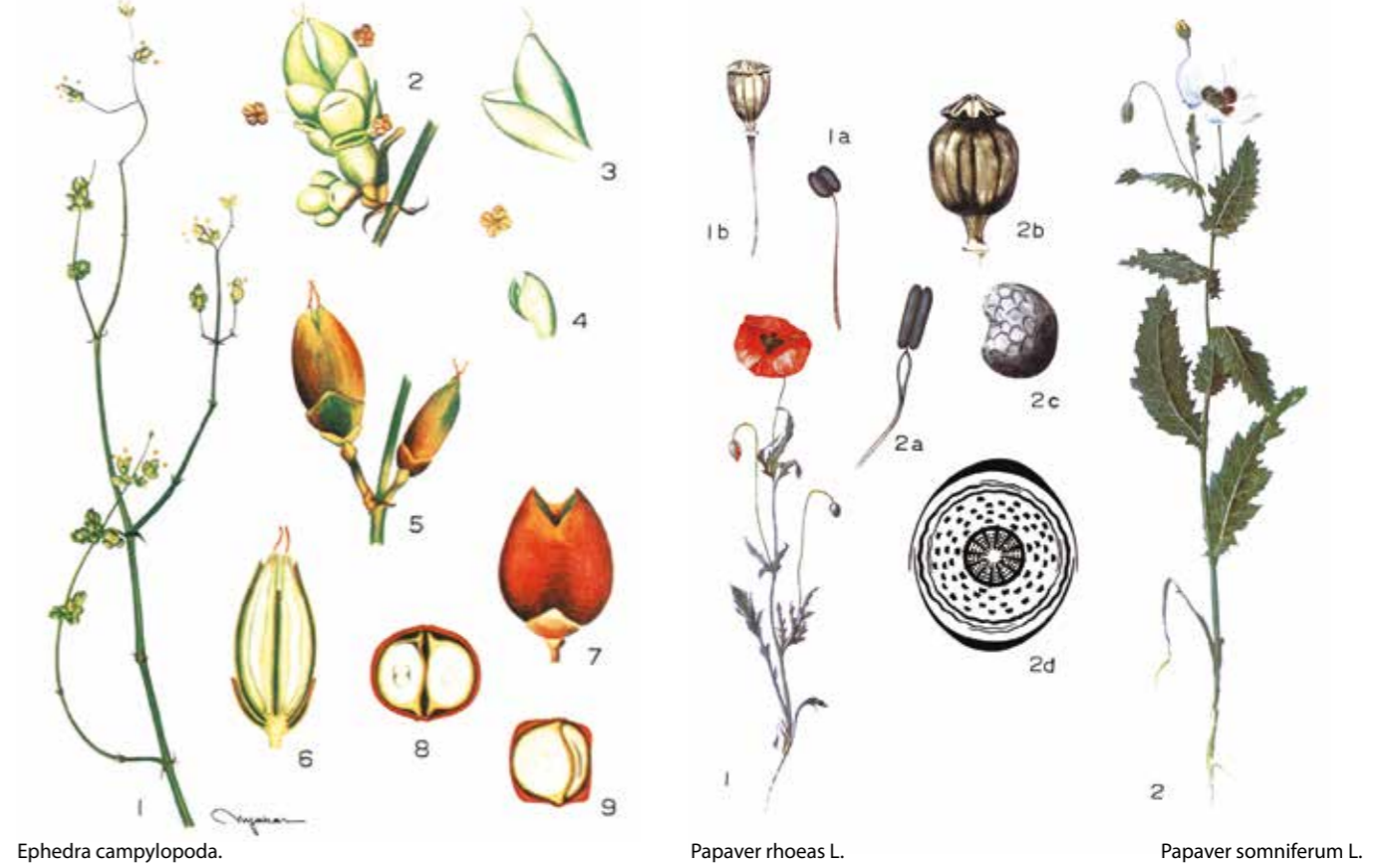
olan Prof. Fahir Yeniçay ile o zamanki Farmakobotanik Enstitüsü Direktörü müteveffa Prof. A. Heilbronn'un delâletiyle (kılavuzluğunda) bana verilmişti. Bu maksatla Türkiye bitkilerine ait elli kadar 74x108 cm. büyüklüğünde renkli tablo hazırlanmış, fakat bazı imkânsızlıklar dolayısıyla şimdiye kadar bastırılmamıştı. Bu kere Dekan Prof. Ali Rıza Berkem'in kıymetli yardımlarıyla bu işe yeniden teşebbüs edilerek bu tabloların kitap hâlinde basılmasına imkân elde edilmiş bulunuyor.

Botanik öğretimi için faydalı olacağını ümit ettiğim bu eser, tabloların izahlarını da ihtiva etmek üzere üç fasikül hâlinde bir albüm teşkil etmektedir. Çok zengin olan Türkiye florasından ancak tanınmış örnekler ihtiva eden bu kitabın, eksikliği şiddetle hissedilen Türkiye Florası'nın gerçekleştirilmesinde azıcık olsun yardımcı olabilmesini bilhassa temenni ederim.”

Ali Nihat Gökyiğit Vakfı tarafından 2004 yılında başlatılan bitki ressamlığı kursları ile Resimli Türkiye Florası hayali, Prof. Dr. Nebahat Yakar'ın 1966 yılında bıraktığı yerden tekrar hayata geçirilmiştir. *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)* (2012), *Resimli Türkiye Florası* (1. cilt) (2014) ile başlayan Resimli Türkiye Florası çalışmaları ve bitki ressamlığı büyük bir hızla devam etmektedir.

Prof. Dr. Nebahat Yakar *Renkli Türkiye Bitkileri Atlası* levhalarını Prof. Heilbronn zamanında hazırlamış, fakat onun vefatından sonra bastırılmış, eserini onun hatırasına ithaf etmiştir. *Resimli Türkiye Florası* ciltlerinden en az biri bu işin fikir babası Hasan Âli Yücel ve Prof. Dr. Nebahat Yakar'ın aziz hatıralarına ithaf olunmalıdır.

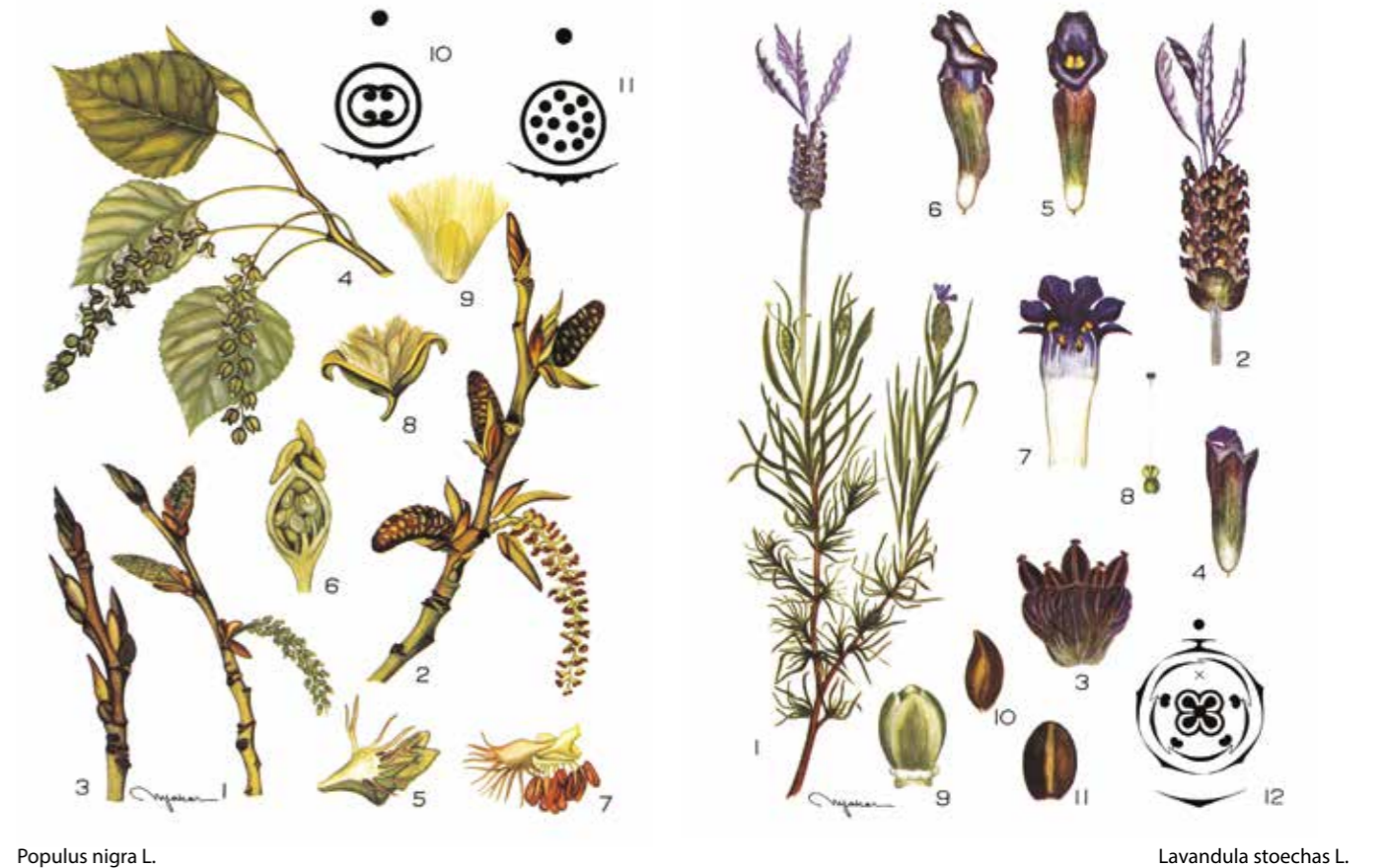
Prof. Dr. Nebahat Yakar'ın Renkli Türkiye Bitkileri Atlası kitabından örnek sayfalar.

Ephedra campylopoda.

Papaver rhoeas L.

Papaver somniferum L.

Populus nigra L.

Lavandula stoechas L.

KAYNAKÇA

- 1 Asuman Baytop, "Prof. Dr. Nebahat Yakar (1915-1997) ve Botanik ile İlgili Çalışmaları", *IV. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı Bildirileri - 4-5 Haziran 1998* içinde, ed. Emre Dölen, Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, 2000.
- 2 Orhan Küçüker, "Professor Nebahat Yakar (1915-1997): A memoir", *OT Sistemantik Botanik Dergisi*, S. 2, 1996.
- 3 Nebahat Yakar, *Renkli Türkiye Bitkileri Atlası*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1966.